

Szörényi László régi irodalmunkról és a ma értékeiről

Múltunkkal valamit kezdeni

Szörényi László a hazai irodalomtörténet-írás nemzetközileg is elismert kutatója. Ha reménykedünk abban, hogy száz esztendő múlva valaki tanulmányozza majd a hetvenes, nyolcvanas évek magyar irodalmát, bizonyára eltűnődik a tudós tanár különös alakján és még különösebb munkásságán. Most új könyve – a Studio Hungarolatina – bemutatójának apropóján kérdeztük a régi magyar irodalomról és a hazai latin kultúra évszázadairól.

■ FENYVESI FÉLIX LAJOS

Mesterei (Németh G. Béla, Szaunder József és Klaniczay Tibor) példaadó ösztönzésére, Szörényi László se zárkózik be egy szűk szakterületre, egyforma vállatója és ámulója múltnak és jelennek, egyforma hozzáértéssel szól a Szigeti veszedelem verseléséről és Mészöly Miklós egyre gazdagodó epikájáról... Néhány éve pedig személyes hangú, szípkázó szép prózai írásai is megjelentek, amelyekben görbe tükröt állít az ötvenes évek ostobaságainak, kor- és kórkepet rajzolva a zsarnoki időről.

Szörényi László 1968-ban az ELTE-n szerzett oklevelet latin-görög-perzsa szakon. '73-tól a szegedi JATE adjunktusa; közben Firenzében a Reneszanszkutató Intézetnek, majd a Columbia Egyetemnek ösztöndíjasa New Yorkban. 1991-től római és máltai magyar nagykövetség... Múltaddal valamit kezdeni című kötete 1989-ben látott napvilágot, benne *Berzsenyiről*, a Himnuszról, a Szózatról, *Petőfiről*, *Aranyról* és *Jókairól* olvashatunk remek tanulmányokat. A '93-as Hunok és jezsuiták egyetlen nagyobb témakört, a magyarországi latin hősepika történetét járja körül. A Kortárs Kiadónál most megjelent Studia Hungarolatina, a régi magyar és neolatin irodalom tárgykörében írott tanulmányait állította tematikus rendbe.

– A régi magyar irodalmat, ha kettéválasztjuk – mondja Szörényi László friss pipafüst mellett –, a legrégebbi megfogható dolog a gyönyörűséges Ómagyar Mária-síralom, amely nem csupán becses nyelvemlé-

künk, hanem költészetünk kincse is, láthatjuk, hogy első jelentésétől kezdve ez együtt létezett a világirodalommal, amit akkor neveztek annak.

– A régi magyar irodalom egy része, amelyet ma akár nagy gyönyörűséggel is olvashatunk, főleg művelődéstörténeti vonatkozásai miatt, az bizony főleg idegen mintákat követ, ezért emelkednek ki például Balassi vagy Zrínyi művei. A magyar irodalom – ahhoz képest, hogy milyen hátrányokat kellett ledolgoznia a latinnal és a már korábban az anyanyelvhez is forduló keresztény népek irodalmával szemben – a reneszánsz és barokk korára kiteljesül és létrehoz egy olyanfajta, belső áthallásokra is alkalmas, folytatható tradíciót, amelyhez folyton vissza lehet nyúlni. *Weöres Sándor* tette talán a legtöbbet azért, hogy a régi magyar irodalom ugyanolyan izgalmasnak, mainak és megkerülhetetlennek látszódjék. Az irodalom nagyon furcsa dolog, gyökere egyrészt a végtelen múltba nyúlik vissza, az írásos kultúrán túl olyasmibe, amelyet csak a vallástörténet vagy az összehasonlító néprajz és művészettörténet vagy akár az ősrégészet segítségével lehet rekonstruálni. A költészet, miközben állandóan megújul, a legravaszabb módon állandóan ránk zúdítja a múltat... A költészet továbbra is az archaikus és kozmikus mélységeket a nyelvét tudja megszólaltatni, bekapcsol minket a saját múltunkba és az emberiség múltjába – tűnődik Szörényi László.

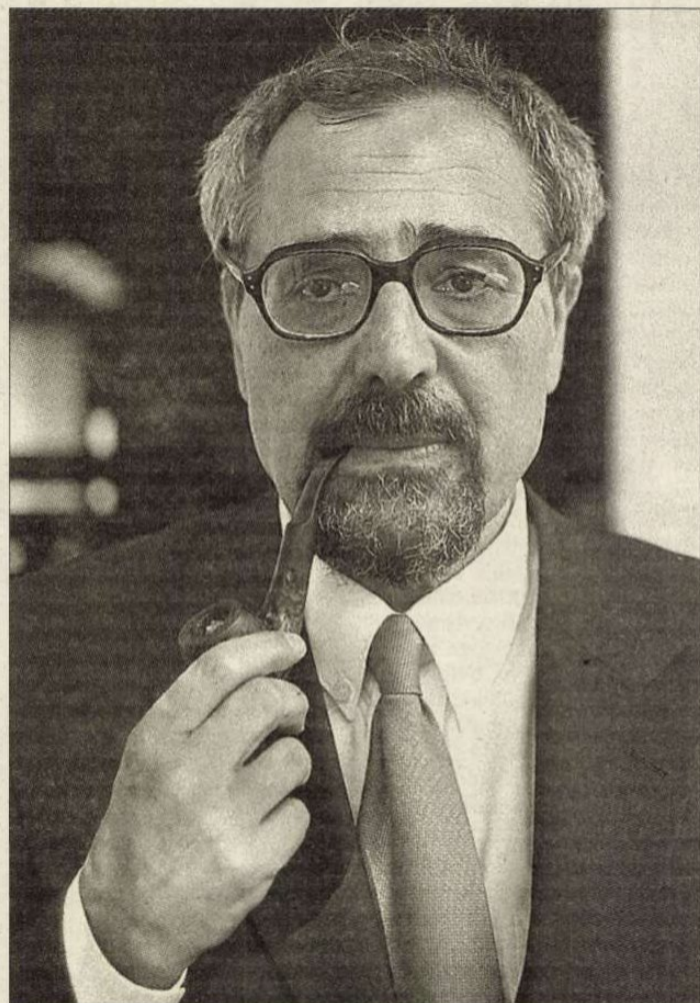
Koptott kódexek fölé hajolni, töredezett fóliánsokat nézni

nagyítóval, hogy megértsük üzenetét, ehhez úgy kell tudni latinul, görögül, perzsául, mint Szörényi László (és persze olaszul, angolul, spanyolul, portugálul és horvátul is), hogy az egész világot birtokunkba vehessük. Nagyatyja pap volt, Kalocsán tanított, és fantasztikus könyvtárat gyűjtött össze. Bizonyára ennek köszönheti, hogy latint tanult, a régi irodalomnak lett vallatója, és az MTA Irodalomtudományi Intézetébe került, ahol most ő az igazgató.

– Kevesebben vagyunk, mint amikor idekerültem – mondja kissé elkomoruló arccal. – Gondjaink vannak, az intézet a legfőbb letéteményese például a kritikai kiadásoknak. Ez sok papírba kerül, nyomdafestékbe, csirizbe, hogy összefüggésbe, hiába tesszük le a kész anyagokat, ha nincs rá pénz, akkor nem jelenik meg, és nem lesz közkinccsé. Nekünk állandóan minden művet, ami elkészül nálunk – szövegkiadás, monográfia –, pályáztatni kell. A másik az általános anyagi szegénység, nagyon kevés pénzt keresünk, ezért, aki még nem annyira csúszos, lejár vidékre vagy Pesten tanít. És itt jön a harmadik probléma: az utánpótlás nincs megoldva, hiába kapunk évente két-három fiatal kutatót, nem tudjuk megtartani őket...

Szörényi László évek óta tagja a Nemzeti Kulturális Alapprogram Irodalmi és Könyv Szakmai Kollégiumának. Munkája felelősségteljes.

– A *Szakonyi Károly* vezette társaság teljesen szolidáris az elképzeléseimmel – feleli kérdésünkre –, valamennyien érzékenyek, tisztességesek, akik alaposan elolvassák, úgy merik ajánlani, mérlegelni a pályázatokot. Az az igazság, hogy sokkal több érdemelt támogatást, mint ahány bejön, ám a pénzkereteket nagysága nem rajtunk múlik. Nagyon nehéz megállapítani, hogy mi az a minimális összeg, amely egy kiadót még arra ösztönöz, hogy megpróbálko-

Nemzeti örökségünk íróink felfogásában belső tragikummal terhelt
FOTÓ: KONCZ GYÖRGY

zon máshol pénzt szerezni, vagy saját tőkét kockáztatni, hogy könyve végül megjelenjen. Ez állandó lelkiismereti konfliktus, úgy kellene dönteni, hogy csak a dilettáns tanácsoljuk el, másokat, az értékeremtőket viszont segítsük. Az elmúlt évben és az idén is 105 alkotót támogattunk, 59 rendezvényt, 8 folyóiratot, 206 szépirodalmi alkotást, 278 tanulmánykötetet, 27 gyerekeknek szóló művet és 8 tudományos munkát...

Kérdésemre, hogy az irodalomtudósok van-e ars poetica, Szörényi László *Kölcseyt* idézi:

– „Jelen és jövő a két fontos tárgy, mely az emberiséget egészen magába foglalja, s itt akarnál-e a te múltaddal valamit kezdeni?”

Mert a múlt elfeledhető. Annak kincseit újra az emlékezetbe idézni az értelmiség dolga. Az íróé. Szörényi László ezen munkálkodik fáradhatatlanul. A nemzeti örökséget vállalunk kell, akkor is, ha íróink felfogásában ez az örökség belső tragikummal terhelt. Megkerülünk nem lehet, mert lényegéhez tartozik. „Múltunkkal valamit kezdeni” – csak így tudunk.

Millenniumi játékok Szegeden

■ BÁLINT

Szegeden gazdag repertoárral készülnek a július 7-én kezdődő szabadtéri játékokra. Mint *Korognai Károly* főigazgató tegnapi tájékoztatóján elmondta: a megnyitó előadáson az István, a király című rockoperát láthatja a közönség. Sokak szerint annak idején a Dóm téren nyerte el igazi fényét a *Szörényi-Bródy* páros műve. A rockopera három este szerepel műsorán.

Néhány nappal később, július 14-én és 15-én *Erkel* Hunyadi László című operát állítják színpadra. A művet a város közszínházában nagy sikerrel játszották az idei évadban, de a szabadtéren nagyobb formátumú megvalósításban tekinthető meg a nagyrémű.

A nemzeti operát operett követi: július 22-én és 23-án mutatják be *A cigánybárót*, 29-én és 30-án lesz a nemzetközi néptáncgála. A Dóm tér hagyományai közé tartozik ugyanis, hogy két évente fellépnek a világ különböző tájairól ideseregelt néptáncgyűjtések.

A *West Side Story* kilóg a millenniumi programból, hisz nem magyar témájú, de nem kétséges: a nyári program fényét csak emelheti a mű színpadra állítása. A musical augusztus 3-tól négy este szerepel repertoáron.

Ezzel szemben *Az ember tragédiája* kétszer, augusztus 12-én és 13-án. Augusztus 16-án lesz a Dóm-dixi gála, nemzeti ünnepünkön pedig klasszikus magyar musicalek és rockoperák dalaiból tartanak koncertet Magyar szupersztárok címmel. Két nappal később a 100 tagú cigányzenekar és a Budapest Klezmer Band lép a Dóm tér színpadára.

Elhunyt Gáll Ernő

■ MTI

Nyolcvanhárom éves korában elhunyt *Gáll Ernő* kolozsvári akadémikus, szerkesztő és filozófus.

A professzor Nagyváradon született, Kolozsvárott tanult jogot és filozófiát. 1945–1949 között az Igazság, 1949–1952 között az Utunk című hetilap szerkesztője volt. 1949-től a kolozsvári Bolyai Tudományegyetem filozófiatanára. 1957-től 1984-ig főszerkesztője volt a Korunknak. Tagja volt a román Társadalom- és Politikai Tudományok Akadémiájának. A Román Tudományos Akadémia levelező tagjának választotta.

1996-ban a Magyar Újságírók Szövetsége Aranytoll-díjjal és a Pulitzer-emlékdíjjal tüntették ki.

Jubilál és költözik a Vadrózsák együttes

■ MTI

A megalakulása 50. évfordulóját ünneplő Vadrózsák Táncegyüttes május 26-án a Nemzeti Színházban gálaműsort ad születésnapján, ám ürmön az örömben: rövidesen el kell hagyniuk otthonukat – mondta sajtótájékoztatón *Karácsony István*, a művészeti vezető elnöke. Az Építők Kulturális Egyesületének ugyanis – ennek része a Vadrózsák Táncegyüttes is – június 15-ig új székhelyet kell találnia, mert az Építők Szakszervezete eladta a Dózsa György úti épületet.

A Vadrózsák 1997-ig szakmai támogatással működött, 1998 óta azonban egyesületi formában, tagdíjából és előadásai bevételeiből tartja fenn magát. Nem lehet tudni, hol folytatja munkáját az amatőr együttes, de tárgyal a Lónyay Útcai Református Gimnáziummal, amely szívesen adna helyet a Vadrózsáknak, de az épületből még nem költözött ki az eddigi bérlő. A ferencvárosi önkormányzat képviselő-testülete május 30-án tárgyalja, hogyan segíthetne az egyesületnek.

Az 1950-ben alakult táncegyüttes jubileumi gálaműsorát *Erdélyi Tibor* rendezte. A műsorban szerepelnek *Falvai Károly* és *Román Sándor* koreográfiai is. A kétrészes, egy-egy órás műsorban a Vadrózsák, az ifjúsági és gyermekcsoport, de az idősebb táncosok is fellépnek.

A műsort a „nagy öregek” nyitják az 50 éve koreografált *Rábaközi legénybúcsúztató*val és tveges táncokkal. Ezt követi az Aranylakodalom című új kompozíció. Az előadáson a Göncöl Zenekar működik közre.

Baka István megidézése

■ KÁSZONYI

Szekszárdtól Szegedig ívelt a József Attila-díjas költő, *Baka István* életútja. Poézise, amely a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulóján táján virágzott ki a maga teljességében, hirtelen ért véget a költő 1995-ben bekövetkezett tragikus halálával. Mindössze negyvenhét évet élt. A végzetes betegség – amelyet Baka István pontosan ismert, hisz maga írja le egy szép, feleségéhez írott versében: „Már nincs időm, hogy várjak” –, a reménytelenség árnyékában, az elmúlással viaskodva is pontos szavakkal búcsúzott szeretteitől, pályatársaitól és barátaitól, akik tudták, hogy beteg, hirtelen halál-

híre mégis mindnyájukat megdöbbentette.

A Nap Kiadó „Emlékezet” sorozatában most tisztelői, barátai, tanárai és költőtársai idézik meg Baka Istvánt. Zárkózott, de kedves, szeretetre méltó diákkori alakját, szegedi egyetemista éveit, amely időszak *Ilia Mihály* figyelmétől és *Veress Miklós*, *Temesi Ferenc*, *Géczi János*, *Zalán Tibor* pálya- és vetélytársi kibontakozásától kísérve telt el, az említettek elevenítik fel. De nemcsak a hajdani tanár és a diáktársak emlékeznek a költőre. Alig van jelentős kortárs költő, aki ne áldozna néhány sornyi emlékdézéssel, versben vagy prózában, a művével egyre nagyobb hatást kifejtő

Baka István emléke előtt. *Határ Győzötől Tolnai Ottóig*, *Lengyel Balázstól Lator Lászlóig*, *Kántor Pétertől Lászlóffy Aladárig* ível azon pályatársai sora, akiknek van néhány kedves emlékü a költőről. És akkor még nem is szoltunk a legfiatalabbakról, azokról, akik még életében „felfedezték maguknak” Baka István művét, majd tisztelő levéllel vagy személyesen a mestert is felkeresték Szegeden, és sosem kellett csalódnuk. Mert Baka István, „a Pista”, az önfeladásig kedves volt és önzetlen.

„A magyar költők különleges aranyapatához tartozik ő, amely nem is csapat, mégcsak nem is csoport, hanem igencsak szűk körű társa-

ság. La crème de la crème: a Weöres Sándorok, Babitsok, Szabó Lőrinc, Kosztolányik, József Attilák, Juhászok (Gyulák és Ferencek) kivételes társasága ez. Oly látnoki tulajdonsággal megáldott poéták, akik a félbetört oszlopot formázó síremlékhez hozzálátják a meghosszabbítást – az oszlop hiányzó felét –, és így hozzáírják Baka István megráttalant maradt verseit, amit zsebre vágott a halál...” – írja *Dalnokverseny* című búcsúztatójában a költőről az apjakorú *Határ Győző*, aki mindig ki-tüntetett figyelmével kísérte a pályafutását.

(Búcsú barátaitól – Baka István emlékezete, Nap Kiadó, Budapest, 2000., 296 oldal.)

RÖVIDEN

Jadviga párnája – bemutató Bécsben ■ MTI

A Jadviga párnája című magyar film nagy sikert aratott a bécsi bemutatón. A vetítést az Osztrák Operatőrök Szövetsége rendezte a Magyar Operatőrök Szövetségével közösen. Mint az osztrák vendéglátók elmondták, a két szövetség mostantól szorosabb együttműködésre törekszik, s ennek első látható jele a nagy sikerű magyar film ausztriai bemutatása. A vetítést beszélgetés követte, amelyen részt vett *Balog Gábor*, a film operatőre is.

Fiatall orgonaművészek fesztiválja ■ KÁLMÁN

Fiatall orgonaművészek fesztiválja kezdődik ma este 7 órakor a Batthyány téri Szent Anna Plébániatemplomban. *Pálár János* Bach-, Dupré- és saját improvizációkat játszik az első hangversenyen. A következő koncerten *Varga Petra* orgonaestjét hallhatják az érdeklődők május 27-én, majd június 3-án ugyanott *Kecskés Mónika* és *Deák László* ad elő *Mozart*, *Schumann*, *Bach*, *Hakim* és *Escaich* műveiből.

A magyar kórusmuzika évszázadai ■ K. G.

A magyar kórusmuzika évszázadai sorozatban vasárnap este 8 órakor a Mátyás-templomban *Bárdos*, *Huszár Lajos*, *Farkas Ferenc*, *Kodály*, *Kocsár*, *Terényi Ede* és mások műveiből koncertet ad a Magnificat Gyermekkar, a Kodály Zoltán magyar kórusiskola Cantate vegyeskara, a JPTE női kara, valamint a MOL Szolnoki Kodály Kórus.

Fél perc nyár ■ ARDAI

Czigány György új művének, a Fél perc nyár című könyvhets verseskötetnek bemutatója május 25-én este 18 órakor lesz a Városligeti fasori Rátkai Márton Klubban. Közreműködik *Faragó Laura* dalénekes és *Ulrich András* előadóművész. *Czigány Györggyel Tóth Sándor* költő beszélget. A könyvpremier a Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság rendezte.

Nádas-bemutató Bécsben ■ MTI

A bécsi Collegium Hungaricum tavasz óta nagy sikerrel játssza a Teatro Caprile elnevezésű osztrák együttes *Nádas Péter* Takarítás című darabját német nyelven. Az előadás a darab ausztriai ősbemutatója. A Teatro Caprile kis, független csoport, amelyet 1993-ban alapított három színész, köztük a magyar származású *Mark Német*. A Nádas-bemutató többéves program része, amelynek keretében a színház közép- és kelet-európai kortárs darabokat igyekszik az osztrák és a német közönség számára hozzáférhetővé tenni.